

8. Свінцицька Н. Л. Формування клінічного мислення студентів англomовної форми навчання під час вивчення дисципліни «Анатомія людини» / Н. Л. Свінцицька, О. О. Шерстюк, Р. Л. Устенко [та ін.] // Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 24 березня 2016 р. – Полтава, 2016. – С. 189–190.

9. Застосування сучасних засобів навчання на кафедрі анатомії людини / О. О. Шерстюк, С. А. Підлужна, Н. Л. Свінцицька [та ін.] // Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 25 березня 2021 р. – Полтава, 2021. – С 294–296.

УДК 378.6:61.016:611/612:37-057.875-059.1

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ МОРФОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

**Коптев М.М., Білаш С.М., Проніна О.М., Пирог-Заказникова
А.В., Донченко С.В., Олійніченко Я.О., Кононов Б.С.,
Олексієнко В.В., Мамай О.В.**

**Полтавський державний медичний університет
Полтава, Україна**

В умовах жорсткого ліміту часу, відведеного для вивчення базових морфологічних дисциплін, уведення до складу освітньо-професійних програм вибіркового компонента, присвячених актуальним проблемам морфології, дозволяють підвищити рівень знань здобувачів освіти про сутність морфофункціональної організації людини.

Ключові слова: освітні програми, вибіркові компоненти, морфологічні дисципліни, анатомія людини, фізіологія людини, індивідуальна освітня траєкторія.

In conditions of a strict time limit allocated for the study of basic morphological disciplines, the introduction of selective components devoted to topical issues of morphology into educational and professional programmes makes it possible to increase the level of students' knowledge about the essence of the morphological and functional organisation of the human body.

Key words: *educational programmes, selective components, morphological disciplines, human anatomy, human physiology, individual educational trajectory.*

Вступ. Складний процес реформування вітчизняної медичної системи значно вплинув і на розвиток медичної освіти. Тому, незважаючи на воєнне лихоліття, в Україні тривають процеси реорганізації системи вищої медичної освіти відповідно до європейських стандартів. Це стосується як упровадження нових стандартів навчання за традиційними спеціальностями, так і підготовки фахівців за новими освітньо-професійними програмами (ОПП). Яскравим прикладом цього є робота, яка протягом останніх років проводиться у Полтавському державному медичному університеті в напрямі диверсифікації освітніх пропозицій. Результатом стало започаткування підготовки здобувачів освіти нових спеціальностей за кількома ОПП, як-от: Громадське здоров'я, Терапія та реабілітація, Медична психологія, Біологія, Фармація, Фізична терапія, ерготерапія, Стоматологія ортопедична, Медсестринство, Парамедик [1].

Основна частина. Здобуття вищої освіти за відповідними освітніми програмами здійснюється відповідно до Закону України «Про вищу освіту». ОПП – це єдиний комплекс освітніх компонентів, спрямованих на досягнення програмних результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої або освітньої та професійної кваліфікації [2].

Освітній компонент – це складова ОПП, що спрямована на досягнення визначених результатів навчання, якій встановлено форму підсумкового контролю та визначено кількість кредитів ЄКТС. 75%

освітніх компонентів є обов'язковими; вони складають ядро ОПП, яке забезпечує досягнення нормативних результатів навчання; решта, 25%, є вибірковими компонентами (вільного вибору) для здобувачів вищої освіти. Регламентований вільний вибір частини навчальних дисциплін у межах ОПП нині є одним із відмінних атрибутів університетської освіти.

У Полтавському державному медичному університеті вибіркові компоненти також є головним складником формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачами освіти. Вони реалізуються відповідними кафедрами з метою задоволення освітніх і кваліфікаційних потреб здобувачів: удосконалення їхніх фахових знань, глибшого засвоєння окремих аспектів теоретичної та практичної підготовки фахівця галузі охорони здоров'я, підвищення конкурентоспроможності, отримання навичок безперервного навчання, особистого розвитку та удосконалення. За бажанням здобувач вищої освіти може навіть обирати із переліку вибіркових компонентів навчальні дисципліни, які викладаються для інших рівнів вищої освіти чи інших ОПП (виняток складають випадки, коли для засвоєння дисципліни необхідне вивчення дисциплін-передумов). Таким чином, вибіркові дисципліни надають можливість здійснення поглибленої підготовки за напрямками, що безпосередньо пов'язані з планованою майбутньою діяльністю та особистими інтересами здобувача, а також сприяють його академічній мобільності.

Науково-педагогічні працівники кафедри анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією беруть активну участь у щорічному перегляді ОПП, їх осучасненні та оптимізації. Зокрема, це стосується оновлення переліку вибіркових компонентів, уведення до нього нових дисциплін, відповідно до потреб сучасної медицини, реалій навчального процесу та побажань здобувачів освіти [3, 4].

Особливо показовою є робота щодо внесення змін до Каталогу вибіркових дисциплін для здобувачів освіти різних ОПП першого

(бакалаврського) рівня вищої освіти. Нині здобувачі освіти, які навчаються за ОПП Парамедик, ОПП Медсестринство та ОПП Фізична терапія, ерготерапія, при вивченні анатомії людини скаржаться на значний обсяг матеріал, який необхідно опрацьовувати під час підготовки до кожного практичного заняття, обмежений ліміт часу, відведеного для практичної аудиторної роботи, відсутність сучасних підручників, розроблених для цієї категорії студентів.

Тому, зважаючи на великий обсяг теоретичних знань та практичних навичок, якими необхідно оволодіти здобувачам освіти при вивченні анатомії людини, враховуючи побажання самих здобувачів, сучасні методологічні та матеріально-технічні можливості кафедри анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією було запропоновано на наступний навчальний рік увести на 1-му році навчання до складу вибіркових компонентів за ОПП Парамедик, ОПП Медсестринство та ОПП Фізична терапія, ерготерапія, дисципліну «Анатомія людини у симуляційних технологіях» з наступною структурою: загальна кількість годин – 90 (3 кредити), аудиторних практичних занять – 30 годин, самостійна робота – 60 годин, форма підсумкового контролю – залік. Завдяки сучасним ліцензійним анатомічним комп'ютерним програмам, зокрема, мультимедійним мобільним комплексам «Оніко», стало можливим вивчення топографоанатомічних аспектів та віртуального «препарування» анатомічних об'єктів. Здобувачі освіти зможуть детальніше ознайомитися з різними анатомічними структурами та органами людини. 3D моделювання дозволяє розглядати як окремі ділянки тіла, так і виділити окремий орган, судину чи нерв. Анатомічні об'єкти можна покрутити, обернути на 360°, побачити в розрізі та зазирнути всередину. Повна 3D візуалізація демонструє особливості топографії, кровопостачання, іннервації та інші морфологічні нюанси різних анатомічних структур організму людини.

За допомогою комп'ютерних програм можна розглянути вроджені та набуті вади розвитку різних органів та систем, побачити зображення тканин, візуалізованих за допомогою рентгенодіагностики, комп'ютерної або магнітно-резонансної томографії. Поглиблене вивчення анатомії з використанням сучасних комп'ютерних технологій у курсі вибіркового компоненту «Анатомія людини у симуляційних технологіях» дозволить здобувачам освіти значно краще оволодіти знаннями про будову та функції людини, які є основою для подальшого опанування клінічних дисциплін.

Враховуючи побажання здобувачів освіти, які навчаються за ОПП Фізична терапія, ерготерапія, та зважаючи на важливість для їхньої подальшої професійної діяльності знань із клінічної, топографічної, вікової анатомії, а також вікової фізіології запропоновано до цієї ОПП уведення трьох вибірових компонентів: «Анатомо-фізіологічні основи рефлексотерапії та масажу», «Вікова анатомія та фізіологія в реабілітології» та «Клінічна топографічна анатомія в реабілітології», з наступною структурою кожна: загальна кількість годин – 90 (3 кредити), аудиторних практичних занять – 30 годин; самостійна робота – 60 годин, форма підсумкового контролю – залік.

Зважаючи на значущість для практичного парамедика клінічних, топографічних, вікових аспектів морфологічної науки, а також основ первинної хірургічної техніки, було запропоновано ввести до складу вибірових компонентів ОПП Парамедик дисципліни «Клінічна, топографічна і вікова анатомія людини з оперативною хірургією» та «Первинна хірургічна техніка в екстремальних ситуаціях та сучасні технології в оперативній хірургії» (загальна кількість годин – 90 (3 кредити), аудиторних практичних занять – 30 годин, самостійна робота – 60 годин, форма підсумкового контролю – залік).

Нині, після створення нових ОПП для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня, триває робота над їх покращенням та

осучасненням. Ураховуючи досвід провідних вищих навчальних закладах України та світового співтовариства, зважаючи на практичну значущість вивчення клінічних, зокрема, вікових аспектів нейроморфології та морфології у цілому для лікаря-психолога, колективом кафедри анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією було запропоновано внести до переліку вибіркового компонента ОПП Медична психологія дисципліни «Клінічна анатомія і оперативна хірургія» та «Медико-біологічні особливості центральної нервової системи у віковому аспекті» (II курс навчання), з наступною структурою кожна: загальна кількість годин – 90 (3 кредити), аудиторних практичних занять – 30 годин; самостійна робота – 60 годин, форма підсумкового контролю – залік.

Із таких же міркувань до складу вибіркового компонента ОПП Терапія та реабілітація запропоновано увести «Функціональну анатомію» з наступною структурою: загальна кількість годин – 90 (3 кредити), аудиторних практичних занять – 30 годин, самостійна робота – 60 годин, форма підсумкового контролю – залік.

Розвиток медицини в усі періоди світової історії базувався на морфологічних досягненнях. «Лікар не анатом не тільки безпорадний, але й шкідливий», – колись влучно сказав Єфрем Мухін. Цей постулат, безумовно, стосується не лише лікарів, а й усього загалу медичних фахівців. Під час навчання у медичному виші майбутні лікарі морфологію людини, залежно від рівня її організації, нині вивчають клінічна анатомія, анатомія людини, гістологія, цитологія та ембріологія. Для здобувачів бакалаврського рівня передбачено вивчення єдиної дисципліни, обов'язкового компонента, – анатомії та фізіології людини. Для них це інтегральна дисципліна, у курсі здобувачі опановують знання низки складних базових наук: анатомії, гістології, цитології та ембріології, топографічної та вікової анатомії, фізіології, біохімії та біомеханіки.

Таке всебічне вивчення будови та функцій організму людини потребує від сучасного здобувача-бакалавра роботи із великими обсягами інформації, оволодіння численними практичними навичками та професійними вміннями в умовах жорсткого ліміту часу, відведеного для дисципліни «Анатомія та фізіологія людини». Уведення до складу ОПП вибіркового компонента дозволяє здобувачам особисто за власним бажанням обирати навчальні дисципліни, які допоможуть краще зрозуміти сутність морфофункціональної організації.

Висновок. Уведення до складу ОПП, які реалізуються у Полтавському медичному університеті, вибіркового компонента, що поглиблено розглядають різні аспекти морфофункціональної організації людини, дозволяє здобувачам освіти краще зрозуміти будову та функції організму, створити міцну теоретичну базу для подальшого вивчення клінічних дисциплін.

Список літератури

1. Ждан В.М., Дворник В.М., Аветіков Д.С., Беляєва О.М. Діяльність Полтавського державного медичного університету в контексті розвитку медичної освіти в Україні // Медична освіта за новими стандартами: виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір: Матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю, 30 березня 2023 р. Полтава, 2023. С. 3-6.

2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 24.03.2024. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 03.04.2024).

3. Білаш С.М., Коптев М.М., Проніна О.М., Пирог-Заказникова А.В., Олійніченко Я.О. Обґрунтування необхідності перегляду й оновлення освітньо-професійних програм «Медицина» і «Педіатрія» на до дипломного етапі підготовки медичних кадрів // Сучасні тренди розвитку

медичної освіти: перспективи і здобутки. Матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю. Полтава, 2022. С. 26-27.

4. Проніна О.М., Білаш С.М., Коптев М.М., Пирог-Заказникова А.В., Олійніченко Я.О. Компетентністний підхід при формуванні освітньо-наукових програм як запорука підготовки висококваліфікованих фахівців // Підготовка докторів філософії на сучасному етапі: обмін досвідом та кращі практики: Матеріали науково-методичної конференції з міжнародною участю. Тернопіль, 2023. С. 96-98.

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ МЕХАНІЗМІВ РАНОВОГО ПРОЦЕСУ І РЕПАРАТИВНОЇ РЕГЕНЕРАЦІЇ НА КАФЕДРІ ПАТОФІЗІОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

Костенко В.О., Акімов О.Є., Міщенко А.В.,

Назаренко С.М., Соловйова Н.В.

Полтавський державний медичний університет

Полтава, Україна

Війна завжди ставить перед суспільством та медичною громадськістю низку викликів, особливо у контексті нагальності медичної допомоги пораненим і травмованим військовослужбовцям і цивільним особам. Україна, як і будь-яка інша країна, що переживає війну, стикається зі складними медичними сценаріями, пов'язаними з рановим процесом і травмами, які можуть бути викликані бойовими діями. За таких обставин знання механізмів ранового процесу і репаративної регенерації стає важливою складовою навчання здобувачів вищої медичної (фармацевтичної) освіти.

На підставі цього стає зрозумілою необхідність доповнення робочих програм з патолофізіології для здобувачів освіти, що навчаються на ОПШ за спеціальностями 222 «Медицина», 221 «Стоматологія», 228 «Педіатрія», 226 «Фармація» і 091 «Біологія та біохімія» питаннями, спрямованими на